

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΕΦΑΛΑ Κ.Λ.Π. κατά της ΕΛΛΑΔΟΣ

(Προσφυγή υπ' αριθ. 40051/02)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

27 Απριλίου 2006

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.*

Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.

Στην υπόθεση Κεφάλα κ.λ.π. κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζον σε τμήμα, στη σύνθεση του οποίου μετέχουν οι δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ, Πρόεδρος,

Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗΣ,

F. TULKENS,

N. VAJIC,

A. KOVLER,

D. SPIELMANN,

S.E. JEBENS,

και ο S. NIELSEN, Γραμματέας του Τμήματος.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 6 Απριλίου 2006.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 40051/02) προσφυγής, την οποία κατέθεσαν κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας 3 Έλληνες υπήκοοι, ήτοι οι Αλέξανδρος Κεφάλας, Βασίλειος Κεφάλας και Αντώνιος Γιαννουλάτος («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 9 Νοεμβρίου 2002, δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»). Στις 20 Ιουλίου 2004, ο τρίτος προσφεύγων απεβίωσε. Τη διαδικασία εξακολούθησε η χήρα του, Μαίρη Γιαννουλάτου, και τα τρία τέκνα του, Γεώργιος Γιαννουλάτος, Αικατερίνη Γιαννουλάτου και Αθανάσιος Γιαννουλάτος.

2. Οι προσφεύγουσες εκπροσωπούνται από τον Δικηγόρο Αθηνών Π. Κανελλόπουλο. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους του πληρεξουσίου της, Β. Κυριαζόπουλο, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Ο. Πατσοπούλου, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγοντες διατύπωναν παράπονα, μεταξύ άλλων, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως, ως προς τη διάρκεια διαδικασίας αστικής φύσεως.

4. Της προσφυγής επελήφθη το Πρώτο Τμήμα του Δικαστηρίου (άρθρο 52 § 1 του Κανονισμού). Στο πλαίσιο αυτού, το τμήμα στο οποίο ανετέθη η εξέταση της υποθέσεως (άρθρο 27 § 1 της Συμβάσεως) συγκροτήθηκε συμφώνως προς το άρθρο 26 § 1 του Κανονισμού.

5. Την 1^η Νοεμβρίου 2004, το Δικαστήριο μετέβαλε τη σύνθεση των τμημάτων του (άρθρο 25 § 1 του Κανονισμού). Η παρούσα προσφυγή ανετέθη στο πρώτο τμήμα, όπως ανασυγκροτήθηκε (άρθρο 52 § 1).

6. Με την από 17 Μαρτίου 2005 απόφαση, το Δικαστήριο έκανε μερικώς δεκτή την προσφυγή.

7. Τόσο οι προσφεύγοντες όσο και η Κυβέρνηση κατέθεσαν εγγράφως παρατηρήσεις επί της ουσίας της υποθέσεως (άρθρο 59 § 1 του Κανονισμού).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

8. Οι προσφεύγοντες ήταν μέτοχοι της ανωνύμου εταιρείας Αθηναϊκή Χαρτοποιία, η έδρα της οποίας ευρίσκεται στην Αθήνα. Μία εκ των μεγαλύτερων ελληνικών βιομηχανιών παραγωγής και προμήθειας χάρτου, η εν λόγω εταιρεία διέθετε δύο εργοστάσια – ένα στην Αθήνα και ένα στη Δράμα – και φυτείες 11 εκατομμυρίων δένδρων. Το 1984, το εταιρικό της κεφάλαιο ανερχόταν σε 468.000.000 δραχμές, διαιρούμενο σε 468.000 μετοχές ονομαστικής αξίας 1.000 δραχμών εκάστη. Οι τρεις προσφεύγοντες ήταν κύριοι του 40,22%, 19,55% και 0,64% αντιστοίχως των μετοχών αυτών. Με την από 30 Μαρτίου 1984 υπ' αριθ. 2544/84 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, η εταιρεία υπήχθη, τη αιτήσει της ενεργούσας με την ιδιότητα του πιστωτή Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος, στις διατάξεις του ν. 1363/1983 περί προβληματικών επιχειρήσεων. Η διεύθυνση της εταιρείας ανετέθη σε διοικητικό συμβούλιο, το οποίο όρισε ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας, δυνάμει των άρθρων 7 και 12 του ν. 1363/1983.

9. Με την από 10 Ιουνίου 1986 υπ' αριθ. 153/86 απόφαση, ο Υπουργός Βιομηχανίας, Έρευνας και Τεχνολογίας ενέκρινε απόφαση του Οργανισμού Ανασυγκροτήσεως Επιχειρήσεων (εφεξής «ΟΑΕ»), ανωνύμου εταιρείας υπό την εποπτεία του κράτους. Δυνάμει του άρθρου 8 § 8 του ν. 1363/1983, ο ΟΑΕ αύξανε το εταιρικό κεφάλαιο της εταιρείας κατά

940.000.000 δραχμές με την έκδοση 9.400.000 νέων μετοχών ονομαστικής αξίας 100 δραχμών εκάστη. Με την απόφαση διευκρινιζόταν ότι οι παλαιοί μέτοχοι διέθεταν απεριόριστο δικαίωμα προτιμήσεως, το οποίο έπρεπε ωστόσο να ασκήσουν με έγγραφη δήλωση εντός προθεσμίας ενός μηνός από της δημοσιεύσεως στο Φ.Ε.Κ. Η απόφαση προέβλεπε περαιτέρω ότι το προσωρινό διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας θα είχε τη δυνατότητα να διαθέτει ελευθέρως μετοχές τις οποίες δεν θα αγόραζαν οι παλαιοί μέτοχοι. Οι προσφεύγοντες δεν έκαναν χρήση του δικαιώματός τους προτιμήσεως. Ο ΟΑΕ απέκτησε τις νέες μετοχές και κατέστη, ως εκ τούτου, κύριος του 66,76% του συνόλου των μετοχών της εταιρείας. Το 1998, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία κατείχε το 33,9% του εταιρικού κεφαλαίου, εκχώρησε τις μετοχές της στον ΟΑΕ. Το 1999, η πολυεθνική *Global Financing* ανέλαβε τον έλεγχο της εταιρείας. Κατόπιν των εργασιών αυτών, οι προσφεύγοντες κατείχαν το 0,000054% του κεφαλαίου της εταιρείας και η πολυεθνική το 99,7%.

10. Στις 10 Νοεμβρίου 1987, οι προσφεύγοντες προσέφυγαν ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, ζητώντας, αφ' ενός, να κηρυχθεί άκυρη η αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου και, εφ' ετέρου, να διαπιστωθεί ότι ο ΟΑΕ ουδέποτε κατέστη μέτοχος της εταιρείας.

11. Στις 24 Ιουνίου 1988, το δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ως αβάσιμη (απόφαση 5136/1988).

12. Στις 28 Ιουνίου 1989, οι προσφεύγοντες εφεσίβαλαν την απόφαση αυτή. Η συζήτηση, η οποία είχε αρχικώς ορισθεί για τις 28 Νοεμβρίου 1989, έλαβε χώρα στις 6 Μαρτίου 1990.

13. Στις 9 Μαΐου 1990, το Εφετείο Αθηνών παρέπεμψε τα ζητήματα κοινοτικού δικαίου, τα οποία ανέκυψαν στην εκκρεμή υπόθεση, στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για να αποφανθεί επ' αυτών (απόφαση 5308/1990).

14. Στις 10 Οκτωβρίου 1991, οι προσφεύγοντες κάλεσαν το Εφετείο Αθηνών να ορίσει νέα δικάσιμο. Με την προδικαστική απόφαση 7520/1992, το εφετείο επιφυλάχθηκε να αποφανθεί μέχρις ότου το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποφανθεί στο πλαίσιο παρόμοιας υποθέσεως.

15. Την 1^η Δεκεμβρίου 1992, οι προσφεύγοντες κάλεσαν το Εφετείο Αθηνών να ορίσει νέα δικάσιμο. Η συζήτηση ορίσθηκε για τη δικάσιμο της 10^{ης} Οκτωβρίου 1993, και στη συνέχεια ανεβλήθη λόγω των βουλευτικών εκλογών. Στις 14 Οκτωβρίου 1993, οι προσφεύγοντες κάλεσαν το Εφετείο Αθηνών να ορίσει νέα δικάσιμο. Η συζήτηση ορίσθηκε για τη δικάσιμο της 1^{ης} Μαρτίου 1994, και στη συνέχεια ανεβλήθη λόγω της απεργίας των δικηγόρων του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Η συζήτηση έλαβε εν τέλει χώρα στις 11 Οκτωβρίου 1994.

16. Την 1^η Δεκεμβρίου 1994, το εφετείο ακύρωσε την απόφαση 5136/1988 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και διέταξε τη διεξαγωγή αποδείξεων (απόφαση 5943/1994). Νέα δικάσιμος ορίσθηκε η 4^η Φεβρουαρίου 1996.

17. Εν τω μεταξύ, στις 12 Μαρτίου 1996, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εξέδωσε την απόφασή του επί της προδικαστικής παραπομπής ζητημάτων εκ μέρους του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών στο πλαίσιο άλλης υποθέσεως (C-441/1993). Το εν λόγω Δικαστήριο απεφάνθη ότι η αύξηση του κεφαλαίου τραπεζικής ανωνύμου εταιρείας δια της διοικητικής οδού συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 25 της δευτέρας οδηγίας περί εταιρειών, η οποία εγγυούταν σε κάθε μέτοχο το δικαίωμα να ψηφίσει επί του ζητήματος αυτού. Απέρριψε επίσης τον λόγο τον οποίο προέβαλε το νέο διοικητικό συμβούλιο της τραπεζής, κατά τον οποίο η αγωγή των παλαιών μετόχων ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων συνιστούσε κατάχρηση δικαιώματος.

18. Στις 6 Ιουνίου 1996, το εφετείο παρέπεμψε τα ζητήματα κοινοτικού δικαίου, τα οποία ανέκυψαν στην εκκρεμή υπόθεση, στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για να αποφανθεί επ' αυτών (απόφαση 5778/1996).

19. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων απεφάνθη στις 12 Μαΐου 1998 (υπόθεση C-367/1996). Κατά τους προσφεύγοντες, επικύρωσε την ως άνω απόφασή του και θεώρησε ότι η αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου της εταιρείας αντέβαινε προς το κοινοτικό δίκαιο.

20. Στις 22 Μαΐου 1998, οι προσφεύγοντες κάλεσαν το Εφετείο Αθηνών να ορίσει νέα δικάσιμο. Η συζήτηση, η οποία αρχικώς ορίσθηκε για τις 3 Νοεμβρίου 1998, έλαβε χώρα στις 19 Ιανουαρίου 1999. Με την απόφαση 3249/1999, το εφετείο ακύρωσε τη συζήτηση επειδή οι διάδικοι δεν είχαν κληθεί νομότυπα να παραστούν.

21. Εν τω μεταξύ, στις 18 Φεβρουαρίου 1999, η Βουλή των Ελλήνων υιοθέτησε τον ν. 2685/1999. Αφ' ενός, ο νόμος καθιστούσε έγκυρες τις μετοχές οι οποίες αποκτήθηκαν από την αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου των ανωνύμων εταιρειών, οι οποίες υπήχθησαν στον ν. 1363/1983. Αφ' ετέρου, προέβλεπε ότι οι παλαιοί μέτοχοι διέθεταν το δικαίωμα να ζητήσουν πλήρη αποζημίωση τη ζημία, την οποία ενδεχομένως υπέστησαν λόγω της αυξήσεως του εταιρικού κεφαλαίου των εν λόγω ανωνύμων εταιρειών.

22. Στις 18 Μαΐου 1999, οι προσφεύγοντες κάλεσαν το Εφετείο Αθηνών να ορίσει νέα δικάσιμο. Η συζήτηση έλαβε χώρα στις 8 Φεβρουαρίου 2000.

23. Στις 9 Μαΐου 2000, το εφετείο απέρριψε τα αιτήματα των προσφευγόντων βάσει των διατάξεων του ν. 2685/1999 (απόφαση 3841/2000).

24. Στις 10 Ιουλίου 2000, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν αίτηση αναίρεσεως. Επικαλούνταν πλείστες όσες παραβιάσεις του συνταγματικού και κοινοτικού δικαίου, ως και παραβίαση των άρθρων 6 § 1 της Συμβάσεως και 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

25. Στις 10 Ιουλίου 2001, η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου απέρριψε τα βάσει του Συντάγματος και των άρθρων 6 § 1 της Συμβάσεως και 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 επιχειρήματα των προσφευγόντων, εκτιμώντας ότι ο ν. 2685/1999 δεν αντέβαινε προς τις διατάξεις αυτές, άνευ περαιτέρω διευκρινίσεων. Κατά τα λοιπά, παρέπεμψε τα ζητήματα κοινοτικού δικαίου, τα οποία ανέκυψαν στην εκκρεμή υπόθεση, στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για να αποφανθεί επ' αυτών (απόφαση 13/2001).

26. Στις 7 Δεκεμβρίου 2001, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κοινοποίησε στον Άρειο Πάγο απόφαση την οποία είχε υιοθετήσει στο πλαίσιο παρόμοιας υποθέσεως (υπόθεση *Διαμαντή*, C-373/1997, απόφαση από 23 Μαρτίου 2000). Ζητούσε δε από το ανώτατο δικαστήριο να του απαντήσει εάν η απόφαση αυτή απαντούσε στα προδικαστικά ερωτήματα τα οποία του είχε υποβάλει και να του διευκρινίσει εάν επιθυμούσε να διατηρήσει τα εν λόγω ερωτήματα.

27. Η υπόθεση συζητήθηκε ενώπιον του Αρείου Πάγου στις 16 Απριλίου 2002. Οι προσφεύγοντες ζήτησαν τη διατήρηση των προδικαστικών ερωτημάτων.

28. Στις 26 Ιουνίου 2002, ο Άρειος Πάγος παραιτήθηκε από τα προδικαστικά ερωτήματα τα οποία είχε υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και απέρριψε την αίτηση επειδή ο ν. 2685/1999 ήταν «σύμφωνος προς τις αρχές του κοινοτικού δικαίου και ειδικότερα, της νομικής ασφάλειας, της προστασίας της εμπιστοσύνης και της αναλογικότητας, όσον αφορά την αποτελεσματική και δίκαια νομική προστασία η οποία προσφέρεται από την αποζημίωση (απόφαση 31/2002).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΟ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΑΙΤΙΑΣΕΩΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

29. Οι προσφεύγοντες διατύπωναν παράπονα ως προς τη διάρκεια της αστικής φύσεως διαδικασίας της σχετικής προς την αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου της ανωνύμου εταιρείας Αθηναϊκή Χαρτοποιία. Επικαλούνται το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει, σχετικώς, τα εξής :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί (...) εντός ευλόγου προθεσμίας από (...) δικαστήριο, το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

30. Η Κυβέρνηση προβαίνει σε ημερολογιακή ανάλυση της διαδικασίας και υποστηρίζει ότι λαμβανομένης υπ' όψη, κυρίως, της ιδιαιτέρας πολυπλοκότητας της υποθέσεως, η διάρκειά της υπήρξε εύλογη.

A. Περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπ' όψη

31. Η περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπ' όψη, είχε ως αφετηρία τη 10^η Νοεμβρίου 1987, ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη της υποθέσεως το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών, και έληξε στις 26 Ιουνίου 2002, με την απόφαση 31/2002 του Αρείου Πάγου. Διήρκεσε, επομένως, 14 έτη, 7 μήνες και 16 ημέρες για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

B. Εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας της διαδικασίας

32. Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της υποθέσεως και λαμβανομένων υπ' όψη των κριτηρίων, τα οποία έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υποθέσεως, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και της συμπεριφοράς και ευθύνης των αρμοδίων αρχών, ως και των συνεπειών της διαφοράς για τους ενδιαφερομένους (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά της Γαλλίας* [GC], n° 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

33. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη εκδικάσει υποθέσεις παρόμοιες με την παρούσα υπόθεση και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως (βλ. προρρηθείσα υπόθεση *Frydlender*).

34. Αφού μελέτησε όλα τα στοιχεία τα οποία του υπεβλήθησαν, το Δικαστήριο φρονεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κάποιο περιστατικό ή επιχείρημα το οποίο θα του επέτρεπε να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην προκειμένη περίπτωση. Πράγματι, παρά την προφανή πολυπλοκότητα της υποθέσεως, το Δικαστήριο διαπιστώνει, εν τοιαύτη περιπτώσει, πλείστες όσες καθυστερήσεις ενώπιον του εφετείου, το οποίο χρειάστηκε 11 περίπου χρόνια για να αποφανθεί οριστικά επί της εφέσεως. Εξ άλλου, το Δικαστήριο δεν λησμονεί ότι οι προσφεύγοντες επέδειξαν ιδιαίτερα επιμέλεια κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας. Λαμβάνον υπ' όψη τη σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην παρούσα υπόθεση η διάρκεια της επίμαχης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην περί «ευλόγου προθεσμίας» επιταγή.

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

35. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβιάσεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

A. Υλική ζημία και ηθική βλάβη

36. Για υλική ζημία, ο πρώτος προσφεύγων ζητά 58.948.700 ευρώ, ο δεύτερος 28.727.648 ευρώ και οι κληρονόμοι του τρίτου προσφεύγοντος

1.203.284 ευρώ. Τα ποσά αυτά είναι το άθροισμα, αφ' ενός, των αποζημιώσεων τις οποίες φέρεται ότι τους οφείλει το Δημόσιο συνεπεία της αυξήσεως κεφαλαίου αλλά παρέλειψε να τους καταβάλει όσο διαιωνιζόταν η διαδικασία και, εφ' ετέρου, της βλάβης την οποία υπέστησαν επειδή επλήγησαν οι επαγγελματικές τους δραστηριότητες. Οι προσφεύγοντες ζητούν περαιτέρω το συνολικό ποσό των 900.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

37. Η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι δεν υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος ανάμεσα στην επικαλούμενη υλική ζημία και στη διάρκεια της διαδικασίας. Φρονεί, περαιτέρω, ότι και μόνον η διαπίστωση παραβιάσεως θα συνιστούσε επαρκή δικαία ικανοποίηση για την επανόρθωση της ηθικής βλάβης.

38. Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι η διαπίστωση παραβιάσεως της Συμβάσεως, στην οποία καταλήγει, προκύπτει αποκλειστικώς από παραβίαση του δικαιώματος των ενδιαφερομένων όπως η υπόθεσή τους δικαστεί εντός «ευλόγου προθεσμίας». Υπομιμνήσει, στο σημείο αυτό, ότι απέρριψε ως πρόωρη την αιτίαση των προσφευγόντων όσον αφορά το δικαίωμά τους στον σεβασμό της περιουσίας τους (*Κεφάλας κ.λ.π. κατά της Ελλάδος* (déc.), n° 40051/2, 17 Μαρτίου 2005). Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν διακρίνει αιτιώδη σύνδεσμο ανάμεσα στη διαπιστωθείσα παραβίαση και σε κάποια υλική ζημία την οποία ενδεχομένως υπέστησαν οι προσφεύγοντες. Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν οι αξιώσεις τους κατά το μέρος αυτό (*Appietto κατά της Γαλλίας*, n° 56927/00, § 21, 25 Φεβρουαρίου 2003).

39. Αντιθέτως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν βεβαία ηθική βλάβη όσον αφορά το δικαίωμά τους να εκδικασθεί η υπόθεσή τους εντός ευλόγου προθεσμίας, που δεν αντισταθμίζει επαρκώς η διαπίστωση παραβιάσεως της Συμβάσεως. Αποφαινόμενο κατά δικαία κρίση, ως ορίζει το άρθρο 41 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο επιδικάζει για τον λόγο αυτό το ποσό των 16.000 ευρώ σε κάθε έναν από τους δύο πρώτους προσφεύγοντες και το ποσό των 16.000 ευρώ από κοινού στους κληρονόμους του τρίτου προσφεύγοντος, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

40. Οι προσφεύγουσες ζητούν το ποσό των 66.964 ευρώ συνολικά για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, βάσει παραστατικών.

41. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι δεν υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος ανάμεσα στα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποιήθηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και στη διάρκεια της διαδικασίας, και εκτιμά ότι πρέπει να απορριφθεί το αίτημα αυτό.

42. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης, συμφώνως προς το άρθρο 41, προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* (δικαία ικανοποίηση) [GC], n° 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

43. Όσον αφορά τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι είναι δυνατόν η μεγάλη διάρκεια μιας διαδικασίας να έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφεύγοντος ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ότι αρμόζει, επομένως, να λαμβάνονται υπ' όψη (βλ., μεταξύ άλλων, *Caruano κατά της Ιταλίας*, απόφαση από 25 Ιουνίου 1987, série A n° 119-A, σελ. 15, § 37). Το Δικαστήριο επισημαίνει, ωστόσο, ότι ορισμένα έξοδα, τα οποία ζητούν οι προσφεύγοντες στην προκειμένη περίπτωση, δεν δημιουργήθηκαν από τη διάρκεια της διαδικασίας, αλλά πρόκειται για έξοδα τα οποία φυσιολογικά πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της επίμαχης διαδικασίας. Εξ άλλου, όσον αφορά τα έξοδα τα οποία πραγματοποιήθηκαν για τις ανάγκες της εκπροσώπησης των προσφευγόντων ενώπιόν του, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι έχει απορρίψει σημαντικό μέρος των αιτιάσεων των προσφευγόντων.

44. Το Δικαστήριο εκτιμά, συνεπώς, συντρέχει λόγος μερικής και μόνον επιστροφής των εξόδων τα οποία πραγματοποίησαν οι προσφεύγοντες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ενώπιόν του. Λαμβανομένων υπ' όψη

των περιστάσεων της υποθέσεως, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει από κοινού στους προσφεύγοντες το ποσό των 4.500 ευρώ για τον λόγο αυτό, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

45. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

2. *Κρίνει* ότι

α) Το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική συμφώνως προς το άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως, 16.000 ευρώ στον κάθε έναν από τους δύο πρώτους προσφεύγοντες και 16.000 ευρώ από κοινού στους κληρονόμους του τρίτου προσφεύγοντος για ηθική βλάβη, ως και το συνολικό ποσό των 4.500 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

β) Από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

3. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δικαίας ικανοποιήσεως κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε
εγγράφως στις 27 Απριλίου 2006 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του
Κανονισμού.

[υπογραφή]

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

[υπογραφή]

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος